

системи. Такий розподіл трохи умовний, оскільки на величину видобутку і роботу шахти впливають у принципі всі процеси, але цей вплив зовсім різний. Отже, і значення міри резервування пропускної спроможності окремих ланок на кінцеві результати роботи шахти неоднакове. Найскладніше, і що вимагає значних витрат – створення резервів у ланках першої групи і, в першу чергу, це пов'язано з провітрюванням шахти, транспортуванням корисних копалин, станом виробок. Через те, що вугільна шахта являє собою просторову систему, розвиток її в часі призводить об'єктивно до зниження резервів. Це можна прослідкувати по кожному процесу. Припустимо, існуюча схема провітрювання дозволяє не лише забезпечити відповідно до існуючих вимог необхідний обсяг видобутку, але і містить деякий регламентований резерв. По мірі відпрацювання запасів вугілля зростає довжина виробок і їх аеродинамічний опір. Для того, щоб подати в очисний вибій і інші виробки необхідну кількість повітря, вентилятор головного провітрювання повинен працювати з великим навантаженням, тобто використовувати резерви, які є у нього.

Стан резервів шахти, особливо по основних виробничих процесах, що безпосередньо впливають на обсяг видобутку, впливає на економічні результати роботи шахти, хоча останні залежать не лише від цього. У будь-якому разі надійність відпрацювання запасів шахт з досить тривалими термінами експлуатації може забезпечити доцільне використання внутрішніх резервів підприємств. Тому сучасне планування завантаження на шахту і резервування повинно здійснюватися з позицій системи в цілому, а не її окремої (провідної) ланки.

Аналізуючи можливі напрямки розвитку вугледобувних підприємств, можна відзначити, що особлива роль приділяється питанням надійності резервування для компенсації негативного впливу природної компоненти. Для будь-якої шахти регіону це означає визначення такої структури технологічної схеми, яка б гарантувала поставку на енергетичний ринок високоякісної готової вугільної продукції. Надійність - це комплексна властивість, вона характеризується низкою одиничних властивостей, таких як безвідмовність, ремонтпридатність, стійкість, режимна керованість, безпека та ін. Особливе місце в цій послідовності займає поняття виживання, оскільки є виключно системною властивістю для збиткового підприємства. Поняття живучості шахт зв'язується з можливістю істотного скорочення виробничого потенціалу під впливом особливої складності відпрацювання запасів і різкого скорочення бюджетного субсидування. При цьому розглядаються первинні непередбачувані порушення: аварії в лавах, відмова окремих елементів в мережі виробок тощо. Слід визнати, по-перше, що резервування не розраховано на повну відмову системи під впливом слабких первинних порушень, по-друге, великомасштабні порушення є важко передбачуваними і не мають вираженого ймовірного характеру. Такими діями можуть бути активні зовнішні впливи у вигляді, наприклад, директивного закриття збиткових підприємств. Очевидно, що підвищення рівня існування вугільних підприємств досягається збільшенням витрат на додаткове резервування технологічних підсистем. Таким чином, функціонування вугільних шахт за рахунок резервування можна визначити, як властивість протистояти великомасштабним зовнішнім діям (непередбачених або умисним), зберігаючи здатність використання виробничої потужності з допустимими показниками ефективності.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Цуприк А.В., ДонНУ, м. Донецьк, Україна

Плодоовочева промисловість України є однією з провідних у сільському господарстві. Плодоовочевий сектор - один з інвестиційно-привабливих секторів економіки, тому його продукція має перспективу стати конкурентоспроможною на світовому продовольчому ринку. В зв'язку з цим, на перший план виходить необхідність подолання проблем розвитку плодоовочевої промисловості України.

Ціни на овочі та фрукти в Україні почали дорожчати ще в 2005-2006 роках, але, на відміну від зернової галузі, інвестиції тут розміщувалися незначні. Як наслідок, різниця між

плодоовочевою і зерновою промисловістю істотна. Знизити собівартість виробництва і зберігання зерна дозволило наявність всієї інфраструктури - сховищ, елеваторів, глибоководних портів для експорту. У садівництві та городництві, навпаки, відбувся повний занепад через розвал інфраструктури та падіння споживання. Частина теплиць, сховищ і складів були покинуті, а консервні заводи зупинилися або різалися на металобрухт. Слабка інфраструктура доставки та зберігання призупинили інвестиції у цей сектор, і він остаточно перейшов до рук дрібних селянських господарств. Їх частка у виробництві картоплі зросла з 75% у 1990 році до 97% в 2011 році. Населення сконцентрувало виробництво 88% овочів і 84% плодів та ягід. Більшість продукції споживають самі селяни. Плоди використовуються для консервування і відгодівлі худоби, а решта влітку продається на базарах чи здається оптовикам [1].

Слід відзначити, що за двадцять років незалежності занепали інвестиції у нові садові насадження, селекцію, агрономію, внаслідок чого галузь відкотилася до екстенсивного виробництва, а на ринку за багатьма видами продукції став панувати імпорт.

За даними Українського клубу аграрного бізнесу, за п'ять останніх років імпорт овочів і фруктів у грошовому вимірі зріс у 4,2 рази до 860 мільйонів доларів. У фізичних обсягах імпорт виріс на 77%, причому найбільш активно в Україну завозили традиційні для регіону овочі та фрукти. Так, імпорт капусти, цибулі, картоплі, моркви та помідорів за п'ять останніх років зріс у 18,5 рази до 190 тисяч тонн. Зарубіжних яблук, груш, вишень, черешень і абрикосів в 2010 році було завезено понад 200 тисяч тонн - у п'ятеро більше, ніж у 2005 році [1].

Така складна ситуація в розвитку плодоовочевої промисловості обумовлена тим, що підприємства плодоовочевої промисловості України мають багато слабких сторін (табл. 1).

Таблиця 1

Сильні і слабкі сторони підприємств плодоовочевої промисловості*

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • стабільний попит на вироблену продукцію; • збільшення обсягів споживання промислової продукції населенням; • забезпечення зайнятості сільського населення; • високий рівень рентабельності переробного виробництва; • широкий асортимент готової продукції; • можливість цілорічного забезпечення населення країни високоякісними продуктами плодоовочевої консервації. 	<ul style="list-style-type: none"> • незабезпеченість власними фінансовими ресурсами; • зменшення роль держави як безпосереднього інвестора; • низький платоспроможний попит населення; • застаріла виробничо-технічна база; • гостра нестача власних оборотних коштів; • сезонність виробництва; • висока залежність від погодних умов; • слабка інфраструктура доставки та зберігання; • нестача спеціалістів.

*Складено автором на основі [3, с.13]

Як бачимо з таблиці 1, однією з головних проблем розвитку підприємств плодоовочевої промисловості є їх забезпеченість фінансовими ресурсами. Для даних підприємств сьогодні власних джерел фінансування недостатньо навіть для простого відтворення існуючого промислового потенціалу. Для стабільного фінансування вітчизняного плодоовочевого комплексу необхідна державна підтримка, особливо в питаннях оподаткування, митного регулювання, у сфері імпорту та експорту продуктів переробки плодів і овочів, стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності. Великі компанії почали інвестувати у сади ще в 2007 році, але криза завадила розширити інвестиції. Друга хвиля була у 2009-2010 роках, коли здавалося, що вкладення в плодоовочевий сектор були чи не єдиним способом зберегти свої заощадження від інфляції.

Втім, інвестиції великих компаній у сектор ще не настільки значні, щоб забезпечити потреби України і витіснити імпорт. Рентабельність цього бізнесу досить висока. З гектара саду можна отримати у 20-30 разів більш високу виручку, ніж з гектара зернових, але й інвестиції на старті у десятки разів більше, ніж у зерновий бізнес. Наприклад, на посів зерна затрати сягають

500 доларів на гектар, а на закладення саду за екстенсивною технологією - 6 тисяч доларів, за інтенсивною - 30 тисяч доларів [1].

Набагато серйозніша проблема - нестача молодих спеціалістів. Молодь їде в місто, працювати в селі нікому, навіть якщо цей бізнес пропонує непогані гроші. Український виробників овочів і фруктів врятують кооперативи. Оптимальною схемою є побудова кооперативу на базі провідного фермера. Це дає можливість приймати в розстрочку саджанці, насіння та мобільні рефрижератори для зберігання на 15-20 тонн і спільно користуватися цим майном. Сьогодні українські сільгоспвиробники приділяють особливу увагу насінню, малогабаритній сільгосптехніці, в тому числі і вітчизняного виробництва. Необхідно дати фермерам можливість обирати техніку і за ціною і за якісними показниками.

Також в якості державної підтримки галузі треба видавати з урахуванням сезонності характеру виробництва і збуту продукції пільгові кредити для закупівлі сировини, матеріалів та техніки, що дозволить оптимізувати обсяг і структуру оборотних коштів.

Таким чином, для покращення ситуації в плодоовочевій промисловості необхідно: зміцнити та оновити матеріально-технічну базу сільськогосподарських підприємств; збільшити інвестиції в будівництво, реконструкція і модернізація тепличних комплексів та овочесховищ із застосуванням енергозберігаючих технологій, мікроклімату, післязбиральної доробки та передреалізаційної підготовки овочів; налагодити та навести порядок в системі насінництва, розробити схеми сортозаміни та сортооновлення, встановити дієвий контроль за якістю та сортовим складом насіння та посадкового матеріалу; запровадити систему надання коротко-, середньо- та довгострокових кредитів з відшкодуванням частини ставки банків, залучити Укragenrolizing для постачання на умовах лізингу техніки, обладнання, модулів складських приміщень; стимулювати участь спеціалізованих кооперативів на умовах довгострокових привабливих кредитів.

Література: 1. Бизнес вкладывает в зелень // Послезавтра. – 2011. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://poslezavtra.com.ua/biznes-vkladyvaet-v-zelen>, 24.02.2011. – Назва з екрану. 2. Близкий Р.С. Состояние рынка плодоовощной продукции в Украине / Р.С. Близкий // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. - № 10(164). – Ч. 1. – С. 24-28. 3. Буренко Ю.А. Ключевые проблемы и направления развития предприятий плодоовощной промышленности / Ю.А. Буренко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - № 1. - Т. 2. – С. 11-16.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛІНГУ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Шульга М. О., КПУ, м. Запоріжжя, Україна

Сьогодні успішніші ті компанії, які найшвидше реагують на нові виклики. Контролінг – це цілісна концепція цілеспрямованого управління підприємством, яка направлена на виявлення всіх шансів та ризиків, пов'язаних з отриманням прибутку в умовах ринку. Оперативний аналіз і інструменти є важливими складовими концепції контролінгу. Ці інструменти придатні насамперед для рішення проблем, що виникають на підприємстві.

Основна мета цього дослідження – систематизувати основні інструменти оперативного контролінгу та визначити актуальність їх застосування для підприємств народного господарства України. Можна узагальнити інструментарій оперативного контролінгу, використавши структуру, запропоновану джерелом [1, с. 95], яка розміщена на рис.1.